

УДК 336.2

## ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ ТА ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Ю. Іванов

*Харківський національний економічний університет*

Розглянуто історичні та сучасні підходи до функцій податків і податкового регулювання, обґрунтовано пріоритет біфункціонального підходу до оподаткування. Сформульовано уточнене визначення податкового регулювання та визначено його зв'язок з регулювальною функцією податків.

*Ключові слова:* податок, функції податків, податкове регулювання.

Виклики сучасності, зокрема, світова фінансова криза, яка в Україні перетворилася в кризу фінансово-економічну, вимагають уточнення ролі та місця податків в державній економічній політиці. Світова практика оподаткування свідчить про те, що більшість країн в системі заходів антикризового регулювання економіки тією чи іншою мірою використовують оподаткування не тільки для вирішення фіскальних цілей, але й для виконання невідкладних завдань соціальної політики, підтримки платоспроможного попиту, перерозподілу доходів між різними верствами населення тощо.

Ефективне функціонування інституту податків в сучасній динамічній економіці потребує теоретичного обґрунтування та уточнення змісту й складу а також взаємозв'язку функцій податків, уточнення термінологічного апарату сучасного оподаткування, зокрема, податкового регулювання як функції загальнодержавного податкового менеджменту. Саме цим зумовлені актуальність та мета досліджень, викладених у цій статті.

Функції податків, свідомо або несвідомо були й залишаються одним з найбільш дискусійних питань податкової теорії. Це є цілком правомірним, оскільки суспільне призначення та сутність податків як економічної категорії проявляється через конкретні їх функції. При цьому під функцією податку сучасною фінансовою наукою розуміється виявлення його сутності в дії, спосіб вираження його властивостей [5, 9, 19].

Важливість точного визначення складу та змісту функцій податків полягає в тому, що “те чи інше трактування функцій податків на просто висвітлює їх сутність у минулому і теперішньому часі, а фактично визначає напрямок теоретичного конструювання та практичного використання цього механізму перерозподілу суспільних доходів у майбутньому” [26, с. 25].

Переважає більшість сучасних дослідників теорії оподаткування виділяє дві базових функції податків: фіскальну та регулювальну (див. таблицю). Щодо наявності інших функцій – погляди фахівців суттєво різняться.

Сутність фіскальної функції полягає в тім, що саме за допомогою податків і зборів забезпечується наповнення бюджетів всіх рівнів і відповідно реалізація функцій держави. Фіскальна функція забезпечує: формування дохідної частини бюджету та загальнодержавних цільових фондів; рівномірний розподіл сум податкових надходжень між ланками бюджетної системи; стабілізацію загальнодержавного та регіонального рівня соціального забезпечення громадян та забезпечення соціальних гарантій; досягнення високого рівня соціальної інфраструктури; забезпечення потреб науки, освіти, охорони здоров'я та навколишнього середовища, оборони та управління.

Історія виникнення податків та оподаткування була зв'язана саме з необхідністю централізації частини суспільного продукту для забезпечення потреб суспільства. Тому фіскальна функція в певному сенсі може розглядатися як сутнісна, основоположна функція цієї економічної категорії.

Наукові підходи до якісного складу функцій податків

Джерело	Функції податків										
	фіскальна	регулююча	економічна	розподільча	розподільча (соціальна)	соціальна	стимулююча (заохочувальна)	дестимулююча (обмежувальна)	накопичувальна	контрольна	структуротвірна
М. Білик, І. Золотько [4], О. Горбунова та ін. [45], О. Дахно [10], Л. Котенко, Г. Фадєєва [20], П. Мельник [27], Й. Кулішер [21], І. Озеров [34], О. Перов, О. Толкушкін [37], А. Поддєрьогін та ін. [46], А. Соколовська [69], В. Федосов та ін., [38], Д. Черник [31]	+	+									
Ю. Семенов [40]	+		+								
І. Лютий, А. Дрига, М.Петренко [24]	+				+						
В. Родіонова та ін. [44]			+	+							
М. Куцин, В. Калюжний, О. Мозенков, В. Баликін [22]	+			+						+	
В. Буряковський та ін. [32], В. Захожай [15], Л. Омелянович та ін. [35], Л. Ходов [48]	+	+				+					
М.Свердан [39]	+	+					+				
Л. Дікань, Т. Воїнова [11]	+		+			+					
В.Мельник [26]	+						+	+			
А.Балабанов, И.Балабанов [3]	+	+		+			+				
Є.Євстигнєєв [30], І. Майбуров [25]	+	+				+				+	
А. Бризгалін [29], М. Миляков [28]	+	+			+		+			+	
А.Зюнькін [17]	+	+		+			+			+	
Е. Алісов [2], Т. Калінеску та ін. [36], М. Кучерявенко [23]	+	+		+			+		+	+	
В. Новицький [33]	+			+			+	+			+

Водночас сутність податків як економічної категорії не обмежується виключно їх фіскальним призначенням. Річ у тім, що податки які вводить держава, впливають на економічну поведінку платників в сфері виробничо-господарської діяльності, споживання, накопичення тощо. Причому, як зазначає В. Федосов та ін., “регулююча функція податків є об’єктивним явищем ... вплив податків відбувається незалежно від волі держави, яка їх установлює” [38, с. 15]. Інакше кажучи, навіть у випадку, коли новий податок вводиться винятково з фіскальними цілями, його впровадження викликає певну реакцію платників, яка, відповідно, зумовлює відповідні зміни соціально-економічних процесів та їх наслідків на мікро-, мезо- та макрорівні.

Саме цим обумовлене виділення регулюючої функції в окрему самостійну та виключно важливу функцію податків. Податки, як обов'язкові, але непродуктивні, з точки зору платників, витрати, впливають на різні сторони їх діяльності, змушуючи цих суб'єктів задля максимізації кінцевих фінансових результатів, виходячи з їх власних економічних інтересів, змінювати свою господарську або споживчу поведінку. Внаслідок наявності різних умов та порядку оподаткування окремих платників та об'єктів оподаткування, господарських операцій та видів діяльності, податкове навантаження на них може суттєво відрізнятися. Це, відповідно, підштовхує платників до вибору найбільш ефективних (з точки зору розміру податкових витрат) шляхів досягнення бажаних результатів.

Можна погодитися з А. Соколовською в тім, що “незалежний від волі держави вплив податків на економічну поведінку платників є наслідком самого факту вилучення частини індивідуальних і корпоративних доходів...” [41, с. 294]. Разом з тим, на наш погляд, теза про те що регулятивний вплив податків є виключно результатом виконання ним фіскальної функції, уявляється дискусійною. Якщо виходити з неї, регулюючу функцію податків слід розглядати як похідну від фіскальної або як наслідок її реалізації, що, по суті, є монофункціональним підходом до природи податків. На нашу думку, наведена вище цитата свідчить не про підпорядкованість, а про наявність тісного взаємозв'язку між цими двома функціями, який обумовлений сутнісними характеристиками податків як економічної категорії. Крім того, економічна поведінка платників податків обумовлена не тільки фактом вилучення державою частини їх доходів, але й визначається умовами цього вилучення, тобто порядком оподаткування, а також особливостями та співвідношенням інших елементів податків.

Деякі дослідники окремо виділяють стимулюючу (заохочувальну) [2, 3, 17, 23, 28, 29, 39, 26, 36] та дестимулювальну (обмежувальну або стримувальну) [26, 33] функції податків.

Але цей підхід не уявляється коректним з таких міркувань.

По-перше, стимулювання або стримування являють собою напрямки податкового регулювання, тобто, по суті, є проявами (або підфункціями) регулювальної функції, складовими одного й того ж процесу податкового регулювання.

Унаслідок застосування заходів податкового стимулювання (податкової підтримки), як правило, знижується податкове навантаження на платника, в результаті чого непродуктивні витрати у вигляді податкових платежів скорочуються, а власні його оборотні кошти збільшуються. Наслідком цього є виникнення реальної економічної зацікавленості такого суб'єкта господарювання у виконанні всіх умов, передбачених нормами податкового законодавства, що регламентують застосування конкретного інструмента податкового регулювання. А виконання таких умов, якщо, звичайно, вони сформульовані коректно й з достатньою повнотою, в остаточному підсумку, повинно націлювати платника на вирішення саме тих завдань соціально-економічного розвитку, в яких безпосередньо зацікавлена держава.

Податковий вплив стримувального характеру, навпроти, сприяє збільшенню податкового навантаження (у випадку здійснення платником саме тих операцій або видів діяльності, у яких не зацікавлена держава), унаслідок чого збільшуються непродуктивні витрати суб'єкта господарювання, а рентабельність його діяльності (розрахована на основі чистого прибутку) знижується. Саме цей результат впливу таких заходів змушує платника відповідним чином відкоригувати свою господарську політику й змінити ті економічні рішення, які йдуть врозрід із податковою складовою економічної політики держави.

По-друге, не можна абсолютизувати протиставлення податкового стимулювання й податкового стримування. Ці два процеси нерозривно зв'язані між собою, оскільки реалізуються вони через той самий об'єкт впливу – економічні інтереси платника. Як наслідок – регулятивний вплив на соціально-економічні процеси за допомогою податкової політики може поєднувати в собі як стимулюючий, так і стримуючий потенціал. Наприклад, порядок оподаткування податком на прибуток фінансової допомоги на зворотній основі, з одного боку, – стримує платників від її отримання (особливо від суб'єктів, які не є платниками податку на прибуток або користуються пільгами з цього податку), а з іншого, – стимулює отримувачів такої допомоги зменшувати період користування нею.

З огляду на це класифікувати той самий засіб податкового регулювання як однозначно стримуючий або стимулювальний – достатньо важко. Більш коректно, на нашу думку, говорити

про переважно стимулюючі або переважно стримуючі заходи (виходячи з того, який саме напрям податкового регулювання переважає).

Зазначимо, що існує й погляд, який повністю заперечує стимулюючі можливості податків. Зокрема, С. Терьохін вважає, що “будь-який податок є інструментом обмеження свободи його платника, тому говорити про стимулюючу роль оподаткування є беззмістовним. Йтися може лише про прийняття політичного рішення про менший ступінь фіскального пригнічення окремої сфери діяльності або форми споживання стосовно інших сфер або форм” [43]. На його думку, “податки мають бути не стимулюючими і не каральними, податки мають бути нейтральними до приватного економічного вибору платників цих податків” [42].

Цю позицію цілком справедливо критикує В. Мельник, наголошуючи на тому що “зниження ставок податків для окремої галузі чи введення пільг означає зменшення державних вилучень з відповідної сфери застосування капіталу. За рахунок цього при незмінній кон’юктурі ринку продукції прибутковість капіталовкладень у відповідну галузь зростає. ... Стимулююча дія триває до тих пір, поки міжгалузева конкуренція не усереднює норму прибутку, тобто протягом короткострокового часового інтервалу” [26, с. 11]. Інакше кажучи, держава шляхом зменшення податкового навантаження створює конкурентні переваги відповідній галузі, виду діяльності або групі платників податків, що є нічим іншим, ніж заохочення або стимулювання.

Окреме виділення економічної [40, 44, 11] та соціальної [30, 32, 48, 11, 35 та ін.] або розподільчо-соціальної [28, 29, 24] функцій податків також уявляється штучним, оскільки економічні та соціальні процеси слід розглядати як різні сфери або напрямки одного й того ж процесу податкового регулювання.

Не є обґрунтованим, з нашого погляду, й виокремлення розподільчої (перерозподільчої) функції податків [2, 3, 17, 22, 23, 44, 36, 33], яка запозичена в оподаткування з функцій фінансів. Річ у тім, що податки забезпечують акумуляцію коштів в бюджеті та загальнодержавних цільових фондах, а розподіл цих коштів відбувається вже не через податкову, а через бюджетну систему.

Що ж стосується контрольної функції, сутність якої полягає в забезпеченні державного контролю за фінансово-господарською діяльністю організацій і громадян, джерелами доходів, їх легітимністю та напрямками витрат, а також оцінці відповідності розмірів податкових зобов’язань та податкових надходжень [2, 17, 22, 23, 28, 29, 30, 25, 36], – її, скоріш, треба розглядати не як функцію податків як економічної категорії, а як функцію відповідних контролюючих органів.

В. Новицький окремо виділяє структуротвірну функцію оподаткування, розуміючи під нею раціоналізацію та спрощення системи оподаткування, адаптування до міжнародних стандартів, забезпечення однопорядковості соціально-економічних систем тощо [33]. На нашу думку, виокремлення такої функції не є доцільним, оскільки, по-перше, не можна ототожнювати функції податків як економічної категорії з напрямками реформування податкової системи, а по-друге, будь-які структурні перетворення податкової системи є не властивістю податків, а результатом реалізації певної податкової політики держави.

Отже, найбільш обґрунтованим уявляється біфункціональний підхід до податків як економічної категорії з виділенням фіскальної та регулюючої функцій. Розширення кола функцій відповідно до завдань, вирішуваних за допомогою оподаткування, а також виокремлення функцій, зв’язаних з новітніми тенденціями суспільного розвитку (інформатизація, глобалізація та інтеграційні процеси тощо) також не уявляється доцільним, оскільки всі вони тією чи іншою мірою можуть бути трансформовані в рамках біфункціонального підходу.

Ще одним дискусійним питанням в сучасній теорії оподаткування є різні підходи окремих авторів до того, яка саме категорія виступає “носієм” цих функцій. Переважна більшість дослідників застосовує цей термін до податку як економічної категорії. Разом з тим існують й інші підходи.

Наприклад, І. Алексєєв [1, с. 17] з позицій суб’єктного підходу наголошує на некоректності застосування терміну “функції податків”, оскільки “не можна розглядати податок як активно діючого суб’єкта. Саме тому приписувати йому будь-які функції абсолютно нелогічно. ... “функції податків”, які розглядаються в науковій і навчальній літературі, це певні наслідки оподаткування, діяльності податкової системи. Інакше кажучи, “функції податків” в реальності є функціями податкової системи”.

Аналогічного погляду дотримується й Т. Юткіна: “теоретично потенціал податку як економічної категорії реалізує система оподаткування, якій і властиві певні функції” [49, с. 85].

Безумовно, існують суттєві теоретичні відмінності між поняттями “податок”, “податкова система” та “оподаткування”, але слід погодитися з І. Майбуровим, що всі ці поняття характеризують не різні явища, а сутність одного й того ж. “Категорія “податок” є фундаментом для визначення термінів “оподаткування” й “податкова система”. Останні, в свою чергу, є похідними від податку, оскільки ця категорія є первинною основою (базовим поняттям), на якій ведеться побудова взагалі всіх податкових дефініцій. ... Таким чином функції податку будуть представлені в повному обсязі в функціях його похідних” [25, с. 226].

Такої ж думки дотримується й А. Соколовська, яка одночасно застосовує як синоніми терміни “функції податків” [41, с. 294], “функції оподаткування” [41, с. 292] та “функції податкової системи” [41, с. 323].

Наявність у податків як економічної категорії регульовальної функції визначає можливість активного та цілеспрямованого її використання для досягнення різних цілей в процесі державного регулювання економічних та соціальних процесів.

Як свідчить світовий досвід, у тому числі й досвід останніх років, ефективне функціонування ринкової економіки, незважаючи на властиві їй самоорганізацію та саморегулювання, неможливе без державного регулювання економічних та соціальних процесів на рівні суспільства, регіонів та суб’єктів господарювання.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає регулювання як “дію за значенням “регулювати”, а останньому терміну дається два визначення [6, с.1020]:

- “впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі”;
- “домагатися нормальної роботи машини, установки, механізму і т. ін., забезпечуючи злагоджену роботу складових частин, деталей”.

Відповідно до визначення, наведеного в Економічній енциклопедії, під державним регулюванням економіки слід розуміти “сукупність форм та методів цілеспрямованого впливу державних установ і організацій на розвиток суспільного способу виробництва (у тому числі продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються” [12, с. 322].

Інакше кажучи, державне регулювання економіки представляє собою вплив держави на хід економічних процесів шляхом їхнього корегування відповідно до поставлених цілей соціально-економічного розвитку в інтересах суспільства. Система державного регулювання здійснює, з одного боку, розробку та встановлення певних правил, дотримання яких є обов’язковим для всіх суб’єктів господарської діяльності, а з іншого – відповідальність цих суб’єктів за дотримання встановлених правил.

Однією з найважливіших і найбільш ефективних складових державного регулювання є податкове регулювання, об’єктами якого виступають соціально-економічні процеси на макро-, мезо- та макрорівнях. Цей термін широко використовується науковцями як один з базових елементів понятійного апарату сучасної податкової теорії.

На погляд Т.І. Єфименко [13] податкове регулювання, за допомогою притаманних йому методів і важелів, дозволяє досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб’єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління.

У Глосарії бюджетних термінів [7] податкове регулювання розглядається як сукупність мір непрямого впливу держави на розвиток виробництва шляхом зміни норми вилучення до бюджету за рахунок пониження або підвищення загального рівня оподаткування: ставки прямого індивідуального прибуткового податку, податку на прибуток підприємств, непрямих податків.

Наведене визначення не уявляється повним з таких причин.

По-перше, цілі податкового регулювання та також сфера його застосування не обмежується виключно виробництвом;

По-друге, не уявляється обґрунтованим обмеження можливих засобів податкового регулювання тільки зміною ставок податків.

На думку Н. Заєця, [16, с. 130] податкове регулювання є одним з найбільш динамічних й мобільних елементів податкового механізму й сфери державного податкового менеджменту, де

його основу складає система економічних заходів оперативного втручання у хід виконання податкових зобов'язань.

Такий підхід також навряд чи можна вважати вичерпним. Справа в тім, що інструменти податкового регулювання далеко не завжди мають оперативний характер. У випадку, коли їх застосування спрямовано на досягнення стратегічних, основоположних цілей соціально-економічної системи (національного господарства) цілей, і, зазвичай, не може бути отриманим в тому же періоді, в якому реалізується регулювальний вплив. До них належать, наприклад, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів господарчої діяльності і громадян, заходи податкової політики, спрямовані на детінізацію економіки й легалізацію об'єктів оподаткування та ін.

Протилежного підходу до податкового регулювання дотримується І. Фокіна, яка вважає, що податкове регулювання економіки, як основний елемент податкового механізму, покладено в основу довгострокових стратегічних цілей держави, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та стимулювання економічного зростання [47].

Серед визначень податкового регулювання окремих напрямків соціально-економічного розвитку слід відзначити позицію В. Грушко та Л. Кошембар, які під податковим регулюванням інвестиційної активності розуміють здійснення державою за допомогою механізмів оподаткування певних заходів, спрямованих на регулювання обсягів, якості й напрямів інвестування суб'єктів господарювання всіх форм власності, досягнення рівноваги між попитом і пропозицією на інвестиційному ринку [8, с. 97].

Р.П. Жарко [14] пропонує розуміти під податковим регулюванням комплекс дій державних органів, спрямованих на зміну параметрів податкової системи та податкового механізму з метою досягнення певних соціальних та економічних цілей.

На нашу думку, під податковим регулюванням слід розуміти свідомий, активний та цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин за допомогою засобів та інструментів податкової політики з метою досягнення бажаних соціально-економічних результатів. Саме через податкову політику держава не тільки формує джерела фінансування суспільно необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, але й забезпечує створення потрібних передумов до структурної перебудови національної економіки та її зростання.

По-перше, податкове регулювання – це процес, на відміну від регулюючої функції податків, яка являє собою явище.

По-друге, податкове регулювання передбачає свідоме використання податків (регулювальна функція податків діє об'єктивно, незалежно від волі суб'єктів оподаткування).

По-третє, податкове регулювання як процес реалізації регулюючої функції потребує певних дій з боку органів, перш за все, законодавчої влади. Усвідомлення можливості впливу податків на ті чи інші соціально-економічні процеси ще не є достатнім. Для того, щоб досягти бажаних результатів в сфері соціально-економічного розвитку необхідними уявляються активні дії, які “запускають” та підтримують процес податкового регулювання.

По-четверте, податкове регулювання є цілеспрямованим процесом, сфокусованим на отримання певних результатів, тобто вирішення конкретних завдань та досягнення конкретних цілей соціально-економічного розвитку.

Близьким до податкового регулювання є термін “регулювання податкової системи”, але між ними існує суттєва різниця. Регулювання податкової системи являє собою одну з підфункцій державного податкового менеджменту [18]. В цьому випадку об'єктом регулювання є не соціально-економічні процеси, а елементи (підсистеми) податкової системи країни.

Отже, податкове регулювання як процес базується на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулювальної функції податків задля отримання певних соціально-економічних результатів. Тобто регулювальної функції податків виступає основою податкового регулювання.

Ефективна реалізація податкового регулювання потребує теоретичного обґрунтування системи принципів та інструментів його реалізації, а також методичного забезпечення їх застосування, що треба розглядати як напрями подальших досліджень проблеми, що розглядають.

1. *Алексеев И.В.* Налоговая система: субъекты, функции и налоги / Налогообложение: проблемы теории и практики. Монография. – Харьков: ИД “ИНЖЭК”, 2006. – С. 9–27.
2. *Алисов Е.А.* Финансовое право Украины. Учебное пособие. – Харьков: Эспада, 2000. – 288 с.
3. *Балабанов А.И., Балабанов И.Т.* Финансы. – СПб.: Питер, 2000. – 192 с.
4. *Білик М.Д., Золотко І.А.* Податкова система України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2000. – 192 с.
5. *Брызгалин А.В.* Налоговый учёт. Анализ взаимодействия и противоречий налогообложения и бухгалтерского учёта / А. В. Брызгалин, В. Р. Берник, А. Н. Головкин, Е. В. Демешева. – М.: Аналитика–Пресс, 1997. – 112 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
7. Глоссарий бюджетных терминов// [www.budgetrf.ru](http://www.budgetrf.ru).
8. *Грушко В.И., Кошембар Л.О.* Інструменти податкового регулювання інвестиційної активності // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 89–97.
9. *Данілов О.Д., Фліссак Н.П.* Податкова система та шляхи її реформування. – К.: Парламентське вид., 2001. – 216 с.
10. *Дахно О.М.* Реформа податкової системи та взаємодія фіскальної і регулюючої функцій податків // Регіональні перспективи. – 2001. – № 5–6. – С. 186–187.
11. *Дікань Л.В., Воїнова Т.С.* Податкова система. Навчальний посібник. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2002. – 252 с.
12. *Економічна енциклопедія: У 3 т. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.)* – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
13. *Єфименко Т.І.* Податкове регулювання економічного розвитку: Автореф. дис. д-ра. екон. наук. – К., 2003. – 37 с.
14. *Жарко Р.П.* Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності. Автореф. дис. ... канд. екон. наук. – К., 2006. – 24 с.
15. *Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожай К.В., Литвиненко Р.Я.* Система оподаткування та податкова політика: Навч. посіб. / За заг. ред. В. Б. Захожая та Я.В. Литвиненка. – К.: Центр навч. л-и, 2006. – 468 с.
16. *Заяц Н.Е.* Теория налогов: Учебник / Н. Е. Заяц. – Мн.: БГЭУ, 2002. – 220 с.
17. *Зюнькін А.Г.* Фінансове право: Опорний конспект лекцій. – К.: МАУП. 1999. – 112 с.
18. *Іванов Ю.Б.* Налоговый менеджмент: Учеб. пособие / Ю.Б. Иванов, В.В.Карпова, Л.Н.Карпов – Харьков: ИД “ИНЖЭК”, 2006. – 488 с.
19. *Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І.* Десятирок О. М. Податкова система: Підручник. – К.: “АТІКА”, 2006. – 920 с.
20. *Котенко Л.М., Фадєєва Г.М.* Оподаткування суб’єктів підприємницької діяльності: Навч. посібник / Харк. держ. ун-т харч. та торгівлі. – Харків, 2006. – 309 с.
21. *Кулишер И.М.* Очерки финансовой науки.– Петроград: Наука и школа, 1919. – Вып. 1. – 258 с.
22. *Куцин Н.А., Калюжний В.В., Мозенков О.В., Балькин В.Д.* Современная теория и практика налогообложения. – Х.: Прапор, 2001. – 512 с.
23. *Кучерявенко Н.П.* Налоговое право: Учебник. – Харьков: Легас, 2001. – 584 с.
24. *Лютій І.О., Дрига А.Б., Петренко М.О.* Податки на споживання в економіці України. – К.: Знання, 2005. – 335 с.
25. *Майбуров И.А.* Теория и история налогообложения: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности “Налоги и налогообложение” / И.А. Майбуров. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 495 с.
26. *Мельник В.М.* Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу. – К.: “Комп’ютерпрес”, 2006. – 278 с.
27. *Мельник П.В.* Розвиток податкової системи в перехідній економіці. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001. – 362 с.
28. *Миляков Н.В.* Налоги и налогообложение: Курс лекций. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 348 с.
29. *Налоги и налоговое право / Под ред. А.В. Брызгалина.* – М.: Аналитика – Пресс, 1998. – 608 с.
30. *Налоги, налогообложение и налоговое законодательство. 2-е изд. / Под ред. Е.Н. Евстигнеева* – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.
31. *Налоги: Учебник / Под ред. Д.Г. Черника.* – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 544 с.
32. *Налоги: учеб. пособие / В.В. Буряковский, В.Я. Кармазин, С.В. Каламбет, О.А. Водолазская; Под ред. В.В. Буряковского.* – Днепропетровск: Пороги, 1998. – 614 с.
33. *Новицький В.Є.* Податкове регулювання в системі інструментів соціально-економічного розвитку: питання методології // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 60–73.
34. *Озеров И.Х.* Основы финансовой науки. – Вып. 1. Учение об обыкновенных доходах. – М.: Типография тов. И. Д. Сыгина, 1908. – 530 с.
35. *Омельянович Л.О.* Податкова система: Навч. посіб. (друге видання перероблене і доповнене) /

- Л.О. Омелянович, О.О. Папайка, В.О. Орлова, Г.Є. Долматова, О.В. Веретеннікова – Донецьк, ДонДУЕТ, 2005. – 276 с.
36. Основи оподаткування: Навчальний посібник / Т.В. Калінеску, О.М. Антипов, Г.М. Бурлуцька, Т.М. Чернякова, М.М. Соловей, М.Б. Харківський; Кер. авт. кол. і наук ред. проф. Т.В. Калінеску. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 416 с.
  37. *Перов А.В., Толкушкин А.В.* Налоги и налогообложение: Учеб. пособие. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 635 с.
  38. Податкова система України: Підручник / В.М.Федосов, В.М.Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред. В.М.Федосова. – К.: Либідь, 1994. – 404 с.
  39. *Свердан М.М.* Ефективність оподаткування в умовах ринкової економіки // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 27–33.
  40. *Семенов Ю.И.* Финансовое право. Курс лекций. – М.: Компания “Спутник +”, 2000. – 160 с.
  41. *Соколовська А.М.* Податкова система держави: теорія і практика становлення. – К.: Знання-Пресс, 2004. – 454 с.
  42. *Терьохін С.* Виступ на двадцять другому засіданні круглого столу “Безпека економічних трансформацій”. – Київ, 26 лютого 2003 р. <http://www.niss.gov.ua/Table/Jalilo22/008.htm>
  43. *Терьохін С.* Доповідь першого заступника голови Комітету з питань фінансів та банківської діяльності Верховної Ради України, голови Підкомітету з питань податків та митної справи. – Київ, 17 березня 2000 року.
  44. Финанси / В.М. Родионова, Ю.А. Вавилов, Л.И. Гончаренко. Под. ред. В.М. Родионовой. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 432 с.
  45. Финансовое право / Под ред. О.Н. Горбуновой. – М.: Юристъ, 1996. – 400 с.
  46. Финанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
  47. *Фокіна І.В.* Формування механізму податково-субсидіарного регулювання вугільної промисловості. Автореф. дис. ...канд. екон. наук. – Донецьк, 2006. – 22 с.
  48. *Ходов Л.Г.* Основы государственной экономической политики: Учебник. – М.: Издательство БЕК, 1997. – 332 с.
  49. *Юткина Т.Ф.* Налоги и налогообложение: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 429 с.

## FUNCTIONS OF TAXES AND TAX ADJUSTING

**Yu. Ivanov**

*National economic university of Kharkov*

In the article there are the considered historical and modern approaches to the functions of taxes and tax adjusting. The specified determination of the tax adjusting is formulated and certain his communication with the regulative function of taxes.

*Key words:* tax, functions of taxes, tax adjusting.

## ФУНКЦИИ НАЛОГОВ И НАЛОГОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ

**Ю. Иванов**

*Харьковский национальный экономический университет*

Рассмотрены исторические и современные подходы к функциям налогов и налоговому регулированию, приоритету бифункционального подхода к налогообложению. Сформулировано уточненное определение налогового регулирования и определена его связь с регулирующей функцией налогов.

*Ключевые слова:* налог, функции налогов, налоговое регулирование.